

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติขึ้นมาโดยมีเจตนารมณ์เพื่อเข้ามาช่วยคุ้มครองลูกหนี้มิให้ถูกเจ้าหนี้ฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับหนี้ที่อาจขอรับชำระได้โดยมีการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อชำระแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย อีกทั้งยังมีบทบัญญัติเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สุจริตนั้นชำระสะสางหนี้ที่มีอยู่ให้เสร็จสิ้นไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ ดังนั้นเมื่อเจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายแล้ว ย่อมมีผลคือหากเจ้าหนี้อื่นต้องการได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลายต้องมายื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายเท่านั้น ไม่สามารถบังคับคดีลูกหนี้ ฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่งหรือคดีล้มละลายเรื่องใหม่ได้ ซึ่งเมื่อศึกษากฎหมายล้มละลายดังกล่าวแล้วพบว่ายังมีปัญหาทางกฎหมายอยู่หลายประการอันมีสาเหตุมาจากตัวลูกหนี้และเจ้าหนี้กลุ่มหนึ่ง ที่ทำให้เจ้าหนี้อื่นๆ ไม่สามารถได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ดังนี้

1.1.1 ปัญหาเจ้าหนี้ไม่ทราบข้อมูลคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้โดยสุจริต

1.1.1.1 เนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลายได้วางหลักไว้ว่า เมื่อลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วเจ้าหนี้ทุกรายไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือบุคคลธรรมดาที่ประสงค์จะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายนั้นต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใน 2 เดือนนับแต่โฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือนหากเจ้าหนี้ไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ หรือยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายไม่ทันกำหนดระยะเวลา ย่อมส่งผลให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้รายนั้นเมื่อลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลาย แต่ในความเป็นจริงนั้นยังมีปัญหาเรื่องการประกาศข้อมูลการถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดให้กับเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลายได้วางหลักไว้เพียงว่าเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาคำสั่งนั้นในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณานั้นให้แสดงการขอให้ล้มละลายวันที่ศาลมีคำสั่ง ชื่อ ตำบล ที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้

ซึ่งหากเจ้าหนี้เป็นนิติบุคคลอาจไม่ได้รับผลกระทบมากนักเพราะมีฝ่ายกฎหมายคอยตรวจสอบ ลูกหนี้ว่าถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือไม่ แต่ผลกระทบจะไปตกอยู่กับเจ้าหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา เนื่องจากไม่มีศักยภาพและความรู้ด้านกฎหมายเท่าที่ควร กล่าวคือ ภายหลังจากที่ตนเป็นเจ้าหนี้ หรือขณะคดีเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้วก็ได้ติดตามความเคลื่อนไหวของลูกหนี้ตลอดจนไม่ทราบความสำคัญของการพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด การยื่นคำขอรับชำระหนี้ ตลอดจนกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย ไม่รู้จักราชกิจจานุเบกษา หนังสือพิมพ์รายวันก็มีใช้หนังสือพิมพ์ที่แพร่หลาย การที่เจ้าหนี้ไม่ทราบโฆษณาการถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้ ก็มีใช้เกิดจากความงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าหนี้ กล่าวคือ เจ้าหนี้ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องคอยตรวจสอบประกาศโฆษณาราชกิจจานุเบกษา หรือซื้อหนังสือพิมพ์รายวันที่มีได้มีความรู้จักแพร่หลายมาตรวจดูทุกเดือน เพื่อให้ทราบถึงสถานะลูกหนี้ของตน ดังนั้นการที่เจ้าหนี้ไม่ทราบโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดจนกระทั่งไม่สามารถมายื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันกำหนดระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดและลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้รายนั้น ย่อมมิใช่เป็นความผิดของเจ้าหนี้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการตีความคำว่า “พฤติการณ์พิเศษ” ที่เคร่งครัดเกินควร ซึ่งขัดกับหลักการของระบบกฎหมายพาณิชย์ที่จะต้องมีความยืดหยุ่น กรณีดังกล่าวจึงเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมให้กับเจ้าหนี้ที่สุจริตอย่างยิ่ง

1.1.1.2 ปัญหาความไม่ยืดหยุ่นของกฎหมายล้มละลายเกี่ยวกับระยะเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ กล่าวคือ กรณีที่เจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันตามกำหนดระยะเวลาโดยที่มีใช้เป็นเกิดจากความประมาทเลินเล่อ หรือความผิดของเจ้าหนี้ พระราชบัญญัติล้มละลายฉบับปัจจุบันยังมิได้มีแนวทางที่เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้เหล่านี้ยังมีสิทธิได้รับชำระหนี้ได้อยู่ ทำให้เจ้าหนี้เหล่านี้ถูกตัดสิทธิไม่ได้รับชำระหนี้อย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้การที่กฎหมายได้กำหนดระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้สูงสุดไม่เกิน 4 เดือนนั้นยาวนานเกินควรเมื่อเปรียบเทียบกับประสิทธิภาพในการแจ้งให้บรรดาเจ้าหนี้ทราบถึงประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดทำให้กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายล่าช้า เพราะหากเจ้าหนี้ไม่สามารถทราบถึงการถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้ด้วยเหตุที่การประกาศคำสั่งไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอไม่ว่ากฎหมายจะกำหนดระยะเวลาให้เจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ยาวนานเท่าใดเจ้าหนี้ก็ไม่อาจทราบคำสั่งได้สะดวกและรวดเร็วอยู่นั่นเอง

1.1.1.3 ลูกหนี้ใช้กฎหมายล้มละลายเป็นช่องทางในการช่วยให้ตนหลุดพ้นจากหนี้สินของตน กล่าวคือ ปัจจุบันมีลูกหนี้จำนวนไม่น้อยที่เมื่อรู้ตัวว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ทั้งหลายได้และไม่คำนึงถึงชื่อเสียงหรือความน่าเชื่อถือของตนเองใน

สังคมเป็นสำคัญสมคบกับบุคคลภายนอกคนหนึ่งคนใดหรือหลายคนที่ตนไว้วางใจสร้างหลักฐานการเป็นหนี้ เช่นทำสัญญากู้ยืมเงินขึ้นมา ทั้งที่หนี้ดังกล่าวไม่มีอยู่จริง ต่อมาเมื่อหนี้ตามสัญญาถึงกำหนดชำระก็มีการส่งหนังสือทวงถาม (Notice) ไปยังลูกหนี้สองครั้ง ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันอันเข้าข้อสันนิษฐานการเป็นบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งซึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในอัตราร้อยละสองต่อจำนวนทุนทรัพย์ซึ่งการกระทำระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ดังกล่าวนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ บุคคลทั่วไป หรือเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ไม่สามารถตรวจสอบถึงมูลหนี้ที่แท้จริงได้ เพราะเป็นการสมรู้ร่วมคิดกันระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เท่านั้น ซึ่งการกระทำของเจ้าหนี้และลูกหนี้ดังกล่าวอาจทำให้เจ้าหนี้อื่นๆ ถึงขั้นไม่ได้รับชำระหนี้เลย

1.1.1.4 ปัญหาลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่เมื่อถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

เมื่อลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้มีหน้าที่ตามกฎหมายล้มละลายในการที่จะต้องมารายงานตัวต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งแจ้งรายละเอียดทรัพย์สินหนี้สิน มิเช่นนั้นจะมีโทษทางอาญา แต่จากการศึกษาพบว่ายังมีลูกหนี้หลายรายไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ทำให้กระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน หนี้สิน ตลอดจนกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย การจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งปวง เป็นไปโดยไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

1.1.1.5 ปัญหามาตรการลงโทษลูกหนี้และหรือเจ้าหนี้ซึ่งกระทำการทุจริตในทางอาญา

แม้พระราชบัญญัติล้มละลายฉบับปัจจุบันได้มีการบัญญัติถึงบทกำหนดโทษทางอาญาแก่ลูกหนี้ที่กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติล้มละลายในหลายกรณี แต่เมื่อพิจารณาแล้วปรากฏว่าในสภาพความเป็นจริงหากลูกหนี้รับสารภาพส่วนใหญ่ศาลจะใช้ดุลพินิจลดโทษจำคุกเหลือเพียงรอลงอาญา หรือลดโทษปรับ เพราะเหตุว่าลูกหนี้มิได้มีเจตนาเป็นอาชญากรชั่วร้าย ซึ่งหากลูกหนี้ถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินคดีเป็นคดีอาญาดังกล่าวคงเป็นไปได้ยากที่จะทำให้ลูกหนี้เกรงกลัวและหลบจำ จนในท้ายที่สุดลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลาย

1.1.1.6 มาตรการเยียวยาความเสียหายแก่เจ้าหนี้สุจริตที่ไม่ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

เนื่องจากในปัจจุบันยังมีเจ้าหนี้จำนวนไม่น้อยทั้งเจ้าหนี้ตามสัญญา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายโดยที่มิได้มาจากความผิดหรือความประมาทเลินเล่อของตน ต้องสิ้นสิทธิในการได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ โดยยังไม่มีมาตรการเยียวยาเจ้าหนี้เหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมทั้งที่หากลูกหนี้ยังมีได้เข้าสู่กระบวนการ

ล้มละลาย ตนยังมีสิทธิบังคับคดีเอากับลูกหนี้ได้อันเป็นการสร้างความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ และอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ต่อไปอาจไม่มีใครให้ลูกหนี้กู้ยืมเงิน เพื่อเสริมสภาพคล่องให้ธุรกิจตนเพราะเกรงกลัวว่าลูกหนี้จะไม่ซัดใช้เงิน ต่อมาลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดโดยที่ตนไม่ทราบและมายื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันยอมสิ้นสิทธิได้รับชำระหนี้ และลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สิน

ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้นขัดแย้งกับหลักการสูงสุดของกฎหมายล้มละลายที่ว่า “ต้องการโอกาสให้ลูกหนี้สุจริตนั้นชำระสะสางหนี้ที่มีอยู่ให้เสร็จสิ้นไปเริ่มต้นชีวิตใหม่และเจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้อย่างเป็นธรรมและได้รับในจำนวนไม่น้อยกว่าการฟ้องลูกหนี้เป็นคดีแพ่ง และในปัจจุบันพระราชบัญญัติล้มละลายก็ยังมีได้มีมาตรการเยียวยาความเสียหายให้กับเจ้าหนี้ที่สุจริต และไม่ทราบการถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดของลูกหนี้แต่อย่างใด

ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายโดยมุ่งเน้นไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการยื่นคำขอรับชำระหนี้ การนำมาตรการทางอาญามาใช้บังคับกับลูกหนี้และมาตรการเยียวยาเจ้าหนี้ผู้ได้รับความเสียหายจากการมาขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายไม่ทันโดยศึกษากฎหมายล้มละลายของประเทศไทยเปรียบเทียบกับแนวทางร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL กฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พุทธศักราช 2527 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี พุทธศักราช 2520 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายต่อไป

1.2 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ยังไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายในกรณีที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันกำหนดระยะเวลา มาตรการลงโทษเจ้าหนี้และหรือลูกหนี้ซึ่งทุจริต และมาตรการเยียวยาเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตและได้รับความเสียหายจากการไม่ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลายไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติล้มละลาย จึงเห็นควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าวให้เจ้าหนี้ซึ่งสุจริตได้รับความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย

1.3.2 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและสนับสนุนให้เจ้าหนี้ซึ่งสุจริตได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

1.3.3 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย

1.3.4 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย

1.3.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติล้มละลายกรณีการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย

1.4 วิธีการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเป็นการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์จากหนังสือ บทความ งานวิจัย เอกสาร วารสารกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายล้มละลายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 ประกอบกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พุทธศักราช 2527 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี พุทธศักราช 2520

1.5 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายในงานวิทยานิพนธ์นี้ ได้ศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พุทธศักราช 2527 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี พุทธศักราช 2520 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย

1.6.2 ทำให้ทราบแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและสนับสนุนให้เจ้าหนี้ซึ่งสุจริตได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

1.6.3 ทำให้ทราบมาตรการทางกฎหมายในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย

1.6.4 ทำให้ทราบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย

1.6.5 ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติล้มละลายเกี่ยวกับไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย